

OOSTVLAAMSCHE ZANTENMEDEDEELINGEN VAN DEN BOND DER OOSTVLAAMSCHE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van den Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent
Penningmeester :
CL. TREFOIS, Bouwmeestersstraat, 39,
St-Amandsberg-Gent Postch. 111.318

Redactie van Oostvl. Zanten :
F. VAN ES,
Groendreef, 114, Lokeren
CL. TREFOIS,
J. VERMEULEN & J. BOES

Kerkpatronen, Bedevaartplaatsen en Devotieoorden in Vlaanderen

IV° BIJDRAGE.

Dit is mijn vierde bijdrage tot het samenlezen der gegevens over kerkpatronen, bedevaartplaatsen en devotieoorden in het vroegere graafschap Vlaanderen. Mijn laatste lijst verscheen in « Oostvlaamsche Zanten » 1940, blz. 81 tot 100⁽¹⁾.

Hier geef ik wat ik sedertdien bijeengarde aan bedevaartrealia, betreffende de Heiligen, den Zaligmaker en de H. Drieuldigheid. De gegevens betrekking hebbende op Onze Lieve Vrouw zullen naderhand een afzonderlijke bijdrage uitmaken. Een dankbaar gebruik heb ik gemaakt van de bijzonderheden mij bereidwillig medegedeeld door den Zeer Eerw. Heer J. Reynaert, Pastoor-Deken van Aalst, en door den Heer Marcel van de Velde van Gent, die me zijn vlijtig vergaarde en rijke documentatie ter beschikking stelde.

Ook hebben wij onze vorige lijsten nog eens zorgvuldig vergeleken met die goudmijn, die de « Volkskundige Kalender » van E. H. Gab. Celis is, en de leemten in onze en des heeren van Dyck's nomenclature er mede aangevuld.

Zie : Oostvlaamsche Zanten, 12° Jaargang 1937, blz. 47-59 en 111-117; 14° Jaargang, 1939, bladz. 193-225; 15° Jaargang, 1940, bladz. 81-100.

I. DE HEILIGEN.

Aarnout van Tiegem. — Op 30 April 1941 werd in de St-Pietersabdij te STEENBRUGGE een nieuw relikwieschrijn ingehuldigd. Sint Aarnout werd er in 1940 bij zijn negende eeuwfeest herdacht en van toen af stonden de relikwieën van den « Vredesapostel in Vlaanderen » er ononderbroken in een voorloopig schrijn ter vereering uitgesteld.

Adriaan. — Vereerd te GENT in de St. Michielskerk. Hij wordt er aangeropen tegen besmettelijke ziekten. Met zijn feestdag, 8 September, worden er nog steeds de pestkaarsen geofferd. Het zijn de verschillende « gebuurten » der parochie die ze aanbieden. Gedurende de oktaaf staan ze uitgesteld rond het beeld van Sint Adriaan; iedere kaars met een schildje er aangehecht : « Pestkaars den H. Adrianus opgedragen door de gebuurte van de Ajuinlei » b.v. Iederen dag wordt er dan eene H. Mis voor één of een paar gebuurten opgedragen. Er bestaat een confrerie, waarvan de ijveraarsters bij de parochianen « voor de pestkaars rondgaan ».

Vereerd ook te GODVEERDEGEM als één der vijf Pestheiligen.

Agatha. — Te ROZENAKEN individueel vereerd tegen de kwalen der borsten.

Aldegondis van Maubeuge. — Bedevaart te LEMBERGE van 30 Januari tot 6 Februari. Patrones tegen kanker en andere ziekten. Relikwieën in de parochiale kerk. Den Maandag onder de oktaaf : solemneele mis voor de overleden leden van het Broederschap. Er is telken jare nog een groote begankenis naar dit toevluchtsoord. (Zie « De Gentenaar », Vrijdag, 24 Januari 1941.) Te OVERBOELARE komen er ook bedevaartgangers heel het jaar door. (N. B. De Heil. Aldegondis die te Drongen wordt vereerd is een andere).

Alle Heiligen. — Aangeropen te NEDERZWALM « tegen de stukken en den uitwendigen brand ». Bedevaart op één November.

Alle Onbekende Santen. — Aangeropen en vereerd in O. L. Vrouwkerk, te DENDERMONDE.

Aloysius a Gonzaga. — Eén der drie patroonheiligen van de jeugd. Het gebruik mag worden aangestipt, in de meeste colleges en pensionaten bestaande, om plechtig zijn feestdag te vieren niet alleen met kerkelijke diensten, maar evenzeer met allerlei spelen en vermakelijkheden. Het is de inzet van de zomersche « Volksspelen » ofte « Jeux populaires », zooals het destijds meest nog heette. Aan deze diverse gebruiken en geplogenheden zou eens een speciale studie mogen worden gewijd.

Amalberga. — Te MATER wordt St. Amalberga aange-roepen tegen vallende ziekte, koorts en hagelslag, zoowel als tegen oog- en keelziekten. Ruitersbedevaart op 10 Juli, en ook een Bedevaart-te-voet.

De ruitersbedevaart werd een vijftig jaren geleden afgeschaft, terwille van de kosten en de geringe deelneming. Toen echter, enkelen tijd naderhand, de streek door plagen werd geteisterd, werd de bevolking daardoor getroffen en werd de ruitersstoet terug ingesteld. De voorzitter van het ruitersgilde wordt 's morgens rond 9 uur door fluit en trommel afgehaald. Twee dansers, trommel, fluit en muziek openen verder den bedevaartstoet. Daarop volgen het ruitersgilde der plaats en dan die uit verre gemeenten. Aan de kerk krijgt iedere deelnemer den zegen met de relikwie. De ruitersomweg is een vijf kilometer lang en komt langs het kapelleke dat langs den landweg staat voorbij.

De bedevaart-te-voet is, op zijn beurt, sinds 1924 weer ingesteld. Hij gaat dóór de twee dagen na den ruitersstoet; voorafgegaan van de relikwie, volgt hij dezelfde wegen.

Vroeger te GENT beroemde processie naar Temsche, met den fiertel van uit de Sint-Pietersabdij.

Amandus. — Kapel te EREMBODEGEM. Volgens een oude legende zou die St-Amanduskapel gebouwd zijn tot uitboeting van de misdaad der dorpsvrouwen, die met hun spinrokken den heiligen hier door den Dender gejaagd hebben. Boven de ingangdeur is het opschrift geschilderd : « H. Amandus, Patroon tegen zeere oogen, en wormen in 't land. B.V.O. ». Er bestaat geen begankenis. Enkel een litanie is er te verkrijgen. De Kapel lijkt uit de XVIIe eeuw te zijn. In alle geval, dit staat geboekt : « 2 Aug. 1636. Kapel van St. Amandus, gerestaureerd zijnde, wordt gewijd ». (Bescheiden in 't Kerkelijk archief). Tweemaal in 't jaar wordt in de Kapel de H. Mis opgedragen,

in Februari en in September, waarbij, éénmaal wijding en uitdeeling van broodjes aan de geloovigen.

Te LEUPEGEM, komen de boeren aan St. Amand een brood van eigen opbrengst offeren, opdat hun oogst « tegen den worm » zou beschermd worden.

Te BRUGGE, bestond ook eertijds een St-Amandskapel. (Kan. Van de Velde. Feesten van het Kerkelijk jaar, p. 23).

Andreas Avellinus. — Aangeropen te TIELRODE tegen de verlamdheid.

Anna. — Kapel te STEENDORP.

Anscarius (Oscar). — Patroon van Denemarken. Zijn kerk te OOSTERZELE, de eenigste in de Vlaanderen, werd gewijd Zondag 22 September 1940. (Zie vorige bijdrage, 1939, bl. 196.) Genaamd naar den patroon van den schenker van het kerkgebouw.

Antonius Abt. — Gediend te STEENE (Fransch-Vlaanderen). Heeft zijn kapel in de kerk naast het koor. In Januari, noveen ter eere van den Heilige, talrijke bedevaarders. Vroegertijds gingen dan gedurende de H. Diensten, de kerkmeesters rond om geld in te zamelen ter eere van 't Heilig Sakrament. Met de opbrengst werd de olie betaald voor de Godslamp, en de overschot diende voor missen ter eere van Sint Antonius. (Zie: Albert Janin. Chronique de la commune de Steene, bl. 74).

Groote begankenis te GRIMMINGEN, vooral op 17 Februari; de toeloop is er zóó groot dat een half uur vóór de hoogmis geen stoel onbezet is, en dan komen vele bedevaarders met hun eigen stoel naar de kerk. Er bestaat in die parochie sinds meer dan honderd jaar, « Het Koor van St. Antonius ». Op voormelden feestdag komt het koor ten offer, en gaat daarna, in groep, processiegewijs, rond de binnenkerk. Na 't lof zingen de leden van 't koor, het vermaarde « Lied van St. Antoon » van Grimmingen. 't Koor zingt de strofen, en 't refrein wordt door eenige vrouwen meegezongen. Het lied telt vijf strofen; we schrijven er hier een paar van over, de groote prosodische eigenschappen van 't gedicht zullen er uit blijken.

Ja, broeders, laat ons nu verheugen
Bij 't wijden van den nieuw' drapeau;
Wij vieren dezen dag met vreugde
En blijven al daaraan getrouw.

Wij hooren roepen van alle kanten
Dat die van Grimmingen, met vlijt,
Gaan nu eens een zijden standaard planten
Voor Antonius heremijt.

Nu zien wij onze standaard zwaaien
Hoog in de kerk voor ons patroon;
Hij zal ons van het kwaad bevrijden
En brengen in des Hemels woon.
Zoolang de zon ons zal bestralen,
Nooit scheiden wij hier van malkaar,
Zoo zal ons koor steeds zegepralen
En wij behouden 't groot getal.

Te UITBERGEN, bedevaart « met machtigen toeloop »; begankenis te VURSTE; en insgelijks te NEDERHASSELT, plechtige bedevaart op 17 Februari; valt de feestdag op een Zondag, dan grijpt daar de bedevaart den Maandag, 18 Februari plaats. Bedevaarten nog te ZERKEGEM, te AARTRIJKE, (« jaarlijksche groote volkstoeloop »), en in een kapel te WESTKERKE-ROXEM.

Antonius Abt wordt gediend te GENT, in de kerken van Ekkerghem (St. Martinus), en te Meulestede (Antoniusparochie) daar is het « tegen 't vier en de plagen in 't varkenskot ».

Te HERDERSEM. Begankenis 't jaar door; de groote begankenis heeft plaats den Maandag na den feestdag. Veel volk van naburige parochies, bijzonderlijk van Moorsel, ter gelegenheid van de plechtige « Moorsel-mis ».

Aangeropen en gediend in de parochiale kerk van ST. DENIJS-WESTREM. Zes muurkapellekes met afbeeldingen zijn langs buiten in de kerkwanden aangebracht.

Verder is hij nog vereerd te IDDERGEM, den 17 Febr. en binst de octaaf. En te WAASMUNSTER, heeft hij een kapel te Roodendriesch, waar hij wordt aangeropen tegen veeziekten en tegen de roos. De groote bedevaart op den Maandag volgend op den laatsten Zondag van September.

Te BERCHEM (O.-Vl.), bedevaart, in de parochie van O. L. Vrouw, « naar het heiligdom van St. Antoon, den machtigen en liefdevollen volksvriend, beschermer van menschen en dieren ». Op zijnen feestdag is het aldaar hoogdag. Geheel den morgen, en ook 's namiddags rond vespers en lof, vereering van de reliquieën. (Gentenaar, 24 Jan. 1941, bl. 4).

Wordt ook aangeroepen te GODVEERDEGEM, als één der vijf pestheiligen.

Antonius a Padua. — Te GENTBRUGGE, St. Antoniuskapel in de Louis Van Houttestraat. Men viert er de « Negen Dinsdagen ».

Apollonia. — « Eeuwenoude begankenis » te ZOMBEKE, te APPELS, begankenis op Beloken Paschen. Bedevaart te AMENGIJS, te MUNTE, te AAIGEM (in deze parochie den eersten Zondag na 't feest van Apollonia). Verder wordt ze nog aangeroepen te BEVEREN-BIJ-OUDENAARDE, te NIEUWENHOVE (Broederschap).

Bavo. — Aangeropen en gediend te GENT, in St. Baafskerk tegen het rhumatismus, de sciatica en den kinkhoest.

Berlindis. — Te MEERBEKE, patrones « tegen alle slag van kwalen, cholera, typhus en besmettelijke ziekten, in huizen en in stallen, tegen sterfte der dieren, bederf van boter en melk ». De H. Berlindis werd geboren en stierf te Meerbeke. Toen men haar wou begraven, zoo wordt verhaald, ontbraken steenen om een grafstede te maken. Men begroef haar in een uitgehouden eikenstam. Naderhand stelde men vast dat de eikeboom in steen veranderd was.

Op den boomgaard van de erven Stevens, wijst men nog den steenen put aan waar de Heilige water ging putten. Nooit heeft er in dien put water ontbroken. Bedevaarders nemen er water van mee. Sommige dragen ook gras van 't kerkhof mede.

In 1866, 't jaar van de cholera, werd ook nog een aparte St-Berlindiskapel te Meerbeke opgericht.

Eén der eigenaardige gebruiken : de bijgeloovige boeren raken de lichtdragers aan rond het voetstuk van 't beeld, en dit tegen de uierziekten der koeien.

Bertulfus. — Te GENT vroeger zeer groote vereering rond zijn relikwieën bewaard in een schrijn in de St-Pietersabdijkerk. Feestdag 5ⁿ Februari. Hij was een beschermheilige van Gent, en een « klopgeest » die van elk naderend gevaar zijne beschermstad, zegt men, verwittigde door op de wanden van zijn doodkist te kloppen.

Te HARELBEKE, waar hij ook wordt vereerd, droeg men vroeger zijn relikwieën in de kruisprocessie, die er den eersten

dag ging naar de kapel van Halle, en den Dinsdag naar de kerk van Bavikhove. Bij den terugkeer zong men het responsorium en verzen van het officie van Sint Bertulfus « Vir Israehelita ». (Kan. Van de Velde. Feesten van het kerkelijk jaar. Bl. 168).

Blasius. — Bedevaarten te KROMBEKE, JABBEKE, LENDELEDE, WAREGEM.

Te WAARDAMME (waarvan hij de patroon is) wordt hij bijzonder gevierd en gediend « tegen hals- en keelpijn, verzweringen, ontsteking der ingewanden, vuurgezwel, waters, graveelsteen, enz. waardoor mensch en dieren lijden, alsook tegen de woede der dieren, watervloed, rukwind en bliksemvuur ».

Gediend ook te LAUWE, doch er is geen bedevaart.

Brendaan. — Te BRUGGE in de Potterie, vroeger een Broederschap ter eere van dien Ierschen heilige, die aangeroepen werd zoowel tegen het vuur dat de huizen verslindt, als tegen het koud vuur (kanker).

Brigitta van Kildare. — Een andere Iersche heilige, te BRUGGE in St-Salvators, waar men een aanzienlijk deel van 't habijt van Sint Brigitta, de zoogenaamde « mandeline van Sinte Brigida » (1347), bewaart. De relikwie wordt op 1 Februari plechtig tentoongesteld. Ook bedevaart te OOSTNIEUWKERKE, aldàar echter op 2 Februari en de acht volgende dagen. De eeredienst bestaat ook te HOOGLEDE, te BEVEREN-AAN-DEN-IJZER, te MACHELEN-BIJ-DEINZE. Maar te Oostnieuwkerke, zeggen de bedevaarders, is 't de echte, « de oude Brigida » (Zie O' Flanders. Als Vlaanderen groot was. Bl. 187 en volgende).

Coleta. — Bedevaart te HEURNE (2° patrones der parochie). Vroeger groote devotie te NIEUWMUNSTER; de Heil. werd er aangeroepen voor een goede verlossing, en tegen dulheid en vallende ziekten. Thans uitgestorven.

St. Coleta werd nog aangeroepen voor en door de kinderen die « beneden hunnen was » of normale gestalte bleven. En dit « omdat Sinte Coleta zelf zeer klein van gestalte was ».

Cypriaan. — Bedevaart te DESTELDONK, waar hij de 2° patroon van de parochiekerk is, en waar hij gevierd wordt op zijn feestdag 26 September en den Zondag daaropvolgende.

Hij wordt er aangeropen tegen het venijn op de beten, en op de bloemen in de bloemisterij. De bedevaarders komen uit de Polderstreken, het land van Aalst, en uit de streek van Zomergem. De relikwieën zouden er uit de oude abdij van Ninove stammen.

D a m i a a n. — Vereerd in de parochiekerk van VIANE, hij is er de bijzondere patroon tegen « brand en rappen », de zoogezegde « Rappen van Viane ».

D o n a a s. — Sedert 1860 bij Pauselijke Bulle bestaat te POEZELE een « einde en verre vermaard Broederschap van St. Donatus ». Op 2ⁿ Zondag van Juli is het 't groot jaarfeest van 't Broederschap, de « Poezele Nuchting » genaamd. Er wordt gebeden ter eere van St. Donatus, patroon tegen donder, bliksem, hagel en storm.

D a n e e l. — BEERVELDE : in 1309 werd de « Kapel van 't Sinte Daniels up Beerrenvelt » gesticht. Ze was in de 15e eeuw één der pelgrimagiën of boettochten, waarheen werd verwezen door de schepenen-vierschaar van Gent, en ook door die van Dendermonde. In 1809 bekwam deze kapel den rang van succursale kerk.

De vroeger vermelde St. Daneelkapelle te Gent (St. Pieters-Aalst) waarom zoolang werd geprocedeerd tusschen de inwoners van Ledeborg, die van Sint-Pieters-Aalst en de abten van Sint-Pieters stond op 't capelleveldt te LEDEBERG. De huidige Kapellestraat herinnert er nog aan.

E l i g i u s. — De Eligiusbedevaart te BURST is zeer gekend; op 29 Juni, feestdag, en gedurende de oktaaf van St. Pieter en Paulus, is er ommegang. Dezelfde dag wordt het « Beurntje van Sint Elooi » gezegend. Het water uit dezen bornput wordt aan de dieren te drinken gegeven.

Sint Elooi is ook de patroon van de parochie van GRIMMINGEN (bij te voegen). Paardenbedevaart op den feestdag van den heilige. De paarden uit Grimmingen, Zandbergen, Keeringen, Onkerzele worden tot aan de kerk gebracht, waar ze gezegend worden.

Bedevaart te GREMBERGEN. Bij de oude kerk, staat nog de kapel gebouwd op den put van Sint Elooi, die alhoewel op een hoogte gelegen, nooit zonder water was. Kapel gebouwd in 1715.

Water wordt door de bedevaarders mede genomen. Processie, op St. Pieters en Pauwelsdag, van de nieuwe kerk naar de kapel.

Elisabeth. — Nieuwe parochie te KORTRIJK, in Mei 1941 tot stand gekomen. (Gentenaar, 14 Mei 1941.)

Fiacrius. — Is ook patroonheilige der bloemisten.

Filomena. — Wordt vereerd en aangeroepen te EGGEWAARTSKAPELLE (bij Veurne). « Voor alle kwellingen van oogen, ooren, tong, nieren, keel, zenuwen, lamheid en gezwellen, rhumatisme, jicht en speen, tegen alle inwendige, besmettelijke, ongeneesbare en verlatene ziekten, in bloedloop, breuken en beenderplagen; tegen brand en ongelukken; voor goed weder, zegen te velde, op stal en in zaken, bij alle kinderziekten, voor het kiezen van een staat, huwelijk en huwelijken zegen; voor de stervenden en de bekeering der zondaren. » Sinds 1838 worden haar relikwieën te Eggewaartskapelle bewaard.

Gangaricus. — Zie : St. Goorik.

Garembertus. — Eertijds vereerd te WULPEN; hij werd geboren te Veurne en hij stierf te Wulpen rond 1141. Hij was er beter bekend onder den naam : « Walembert ». Daar bestond een « Sint Garembertusputje ». Dit putje is nu gekend als het Sint Willebrordsputje. Het water ervan wordt door de menschen van de streek gebruikt tegen « heeten brand », besmettelijke ziekten, en zoo meer.

Geeraard van Brogne. — Te GENT op Sint-Pieters, eertijds een Gerarduskapel, de grondvesten ervan bestaan nog. Deze hervormer van de Gentsche abdijen, wordt aangeroepen tegen het steen, waarvan hij Graaf Arnulf genas.

Geertrui. — De bedevaart te WETTEREN bestaat niet meer. Vroeger ging men binst de bedevaart (17 Maart) water putten in een beek, in de hovingen der pastorij. Dit werd dan door den pastoor gewijd, en medegenomen als behoedmiddel tegen de koortsen.

Gerulfus van Meerendree. — Aparte kapel te DRONGEN op de plaats waar hij door 't zwaard getroffen werd. Men komt beewegen tegen koortsen en hoofdpijn, gedurende de « Gerulfusdagen » (14 Mei), in de (vroegere) abdij-, en thans

parochiekerk. « Op verscheidene gemeenten bestonden Gerulfus-boomen » zegt H. Van den Abeele in zijn « Kanaal van Schipdonk », bl. 48. Wie kan ze ons aanduiden ?

Ghillyn. — Zie verder onder Kornelis en Ghilleyn, voor de geplogenheden op « Machelen-gulde ».

Godelieve. — Parochiekerk te RUDDERVOORDE. Bedevaarten te PITTEM, met omgang langs de kapellekens, en ook te UITBERGEN.

Goorik. — (of Gangericus). Gediend tegen de koorts te HAALTERT, doch nu veel minder dan vroeger. Er is, of beter was tot in de eerste jaren der 19^e eeuw ook een Sint Goorikspuit voorhanden. (G. Celis. Volkskundige Kalender, bl. 240).

Gregorius. — Zie : Herman De Clercq. Het Sint-Gregorekensfeest der Geeraardbergsche kantwerksters. Tijdschrift voor Ons Volksleven. 1939. Bl. 137-150.

Gudula. — Merkwaardige XIVe eeuwse kapel te MOORSEL. Op 8 Januari worden de H. Missen in de kapel gedaan, alsook op de oktaaf van den feestdag van het H. Sakrament. 't Is dan begankenis, waar eertijds de parochiën van den omtrek in groep naartoe kwamen. De H. Goedele wordt er aangeroepen voor de genezing van hoofdziekten. 't Is een eigenaardige bijzonderheid dat de bedevaarders altijd laat in den avond komen; dan ziet men ze (voor zooveel 't nog gaat) vóór de kapel bidden. Dit zou voortkomen of wel van het feit dat men niet gaarne opgemerkt wordt als men bidt voor iemand van de familie die « in het hoofd mankeert », of wel om de H. Gudula na te volgen, die ook gedurende den nacht er kwam bidden.

Sint Gudula werd verder aangeroepen te WETTEREN tegen de ratten- en muizenplaag.

Herman-Jozef. — Vereerd te ROZENAKEN als patroon voor zwangere vrouwen. Hij wordt immers met het Kindje Jezus afgebeeld. Zie ook hetzelfde voor St. Gerardus Majella, Oost Vl. Zanten, 1940, bl. 85.

Hilarius. — Aangeropen te MULLEM tegen rhumatisme en de muilplaag der dieren. De groote toeloop van vroeger is vervallen. Op een halfuur van de kerk een « Lariuslinde ». Vroeger ook daar een kapelleken.

Hubertus. — Vereerd te ERONDEGEM. Een bedevaart is er niet. Meer sporadische vereerders die opdagen.

Jan Baptist. — Bedevaart te OUWEGEM. In Sint Jan Baptist, te GENT, op 24 Juni offeren der pestkeersen.

Joachim. — Vereerd te ROZENAKEN, als patroon der ouders, die hem aanroepen « opdat ze hun kinderen goed zouden kunnen opbrengen ».

Job. — Bedevaart te HEULE op eersten Zondag in Mei. Gediend « tegen zeeren en zweeren ».

Johannes Nepomucenus. — De « Bruggenheilige ». Hij werd immers te Praag in de Ultava geworpen om het biechtgeheim niet te hebben willen schenden. Het gebruik zijn beeld op de bruggen te plaatsen vindt men zoowel in de Donaulanden, als vroeger in Vlaanderen. Bij ons onder meer te BRUGGE, te KORTRIJK, zoowel als te GENT op de voormalige Predikheerenbrug. Het Genootschap « van den schamelen arme » te GENT staat onder 't patroonschap van St. Jan Nepomucenus.

Jozef. — Kapel te MOERZEKE, op de grens van Kastél.

Jozef en Kristoffel. — Parochiekerk te ASSEBROEK. Zie onder Kristoffel.

Julia Silvana. — Te ZWIJNDRECHT vereerd. Zie « Toerisme », 21e jg. 1942, bl. 265.

Katelijne of Katrien. — Vereerd en gediend te LEDEGEM.

Kornelis. — Hij wordt aangeroepen te AAIGEM en bijzonder vereerd te LETTERHOUTEM « tegen de seskens, kinkhoest, vallende ziekten, zenuwziekten en plagen der beesten ». De groote toeloop van bedevaarders te DENDERBELLE grijpt plaats op Sinksendag. Deze bedevaartdag wordt door de inwoners van Dendermonde en omstreken « Sinksenbelle » genoemd. Het is er steeds nog het gebruik « een levend hert te offeren », te zeggen een levend dier, dat dan ten voordeele der kerk wordt verkocht.

Niet alleen in de kerk van het H. Hart te AALST, maar ook in de St. Maartenskerk aldaar wordt Sint Kornelis vereerd. Hij heeft in die kerk een kapel en een altaar. Vooral den tweeden

Sinksendag komen de geloovigen hem vereeren. Het beeld van den heiligen staat dan te midden der benedenkerk, in den middenbeuk opgesteld, en de bedevaarders doen dan, al biddend, den « ommeegang » rond dat beeld. Gansch den voormiddag wordt gezegend met de relikwie van den Heilige. Te 8 uur wordt een plechtige mis ter eere van Sint Kornelis gezongen. Vooral vele moeders met hun kleine kinderen, wonen ze bij. Daarom wordt die mis « Grijzkerkensmis » genoemd. De bedevaart ter eere van St. Kornelis in de St. Maartenskerk is zelfs veel ouder dan die in de kerk van het H. Hart. (Zie O. V. Z. 1940 bl. 86).

Er is nog te vermelden de Sint Korneliskapel te HERLINKHOVE (Ninove); dààr begint de beeweg ter eere van den Heilige naar de Kerk der Oude Abdij ondernomen.

En eindelijk de bedevaart te ROZENDAAL (Fransch-Vlaanderen) waar de moeders ook tegen de stuipen der kinderen komen beewegen. In de « Petit Guide de Dunkerque », Gaspard Chiroute, 1922, heet het dat men er « Sainte Cornille » komt lastig vallen, contre les convulsions. Men heeft er dus een vrouwelijke heilige van gemaakt ! In den gids ten minste.

Kornelis en Ghillijn. — De bedevaart te MACHLEN heet « Machelen-Gulde ». Vroeger lieten de bedevaarders mastellen zegenen, en offerden zij dieren, als konijnen, duiven, kiekens, aan « het offerhuisje ». Gebruik uitgestorven sedert den oorlog 1914-1918. Nu worden nog enkel kaarsen geofferd.

Kristoffel. — Bedevaart te POLLARE tegen gevaarlijke klieren en gezwellen, tandpijn, pest, cholera; en tegen onvoorzien en onboetvaardigen dood, zoowel als tegen onweder, bliksem, hagel en brand.

De plechtige bedevaart der automobilisten grijpt plaats op den eersten Zondag van Augustus.

Er is ook nog een aparte kapel aan den oever van den Dender.

Vereerd te GODVEERDEGEM als één der vijf Pestheiligen.

Begankenis te SCHELDEWINDEKE, op den « Kristoffel-dag », tegen besmettelijke ziekten; tegen gevaren en onvoorzien dood. Als het dondert wordt er de « Kristoffelklok » geluid, zoowel bij dage als bij nachte. Dit gebruik is al 200 jaren oud.

Te ASSCHEBROEK, op parochie St. Jozef en Kristoffel, jaarlijksche zegening van auto's en moto's, einde Juli.

Kweldrijk. — Zie onder Servulus.

Laurentius. — Gediend te ORROIR. Aangeropen te HAALTERT tegen brandwonden, ook tegen brand in 't vlas, (alhoewel nu minder dan vroeger; er wordt, immers, ook minder vlas gezaaid). Gediend te GENT in St-Elisabeth tegen loopend vuur en nagelgaten. Hij is er de tweede patroon van de parochie. Het beeld, dat thans in de zijbeuk links staat, is het oorspronkelijk beeld uit de kapel van het Wenemaergodshuis op het St-Veerleplein te Gent. Het werd door de laatste zuster van het hospitaal naar de St-Elisabethkerk overgebracht.

Er is een Sint-Laurentiuskapel te ERPE. Den tweeden zondag van Mei ommegang van de parochianen daar naartoe. Sint Laurentius, die er ook tweede patroon der kerk is, wordt er aangeropen « voor den brand in 't vlas ». Van daar gewerd me dezelfde opmerking als hooger, « eertijds meer dan nu; het vlas wordt maar heel weinig meer gezaaid ».

Leonardus. — In de kerk van NIEUWERKERKEN wordt hij aangeropen als bijzondere patroon « van slappe en zieke kinderen ». Dit gebeurt heel het jaar door. Vroeger bestond een bedevaart te zijner eer op 6 November, zijn feestdag. Die is nu vervallen.

Livinus. — Zeer sterk vereerd te BOVEKERKE. Speciaal vereerd tegen de maagpijn in het Sint-Janshospitaal te BRUGGE.

Lucia. — Begankenis te HILLEGEM (naar plakbrief Jan. 1941). — Verder individueel vereerd te SCHENDELBEKE tegen koorts, keel- en oogziekten. Geen bedevaarten. Echter te signaleeren de « Luciamis », den Woensdag na den eersten Zondag van Oktober.

Maarten. — Parochiekerk te STEENE (Fr. Vl.).

Te ASPER, St. Martens-omwegang op Sint Martinus in den Zomer, 4 Juli. Naar de St. Martinuskapel op den Heed, en terug naar de kerk. Ruiteromwegang, en die van de voetgangers. Zie Gab. Celis. Volksk. Kalender bl. 216. Bestaat het gebruik nog?

De bedevaart te DENDERBELLE gaat naar een aparte kapel, « Sint-Maartenshuizeken », genaamd.

Macharius. — Gediend te ST. PIETERSKAPELLE. Te SCHELDEWINDEKE bestaat de Machariusdevotie sedert 1866,

als de cholera uitbrak in Gent en omstreken. Er is een Machariuskapel op den wijk Pelgrims. Op 10ⁿ Mei werkt niemand en is er zondagdienst in de kerk. 's Namiddags boetprocessie naar de Machariuskapel. Gedurende de negen volgende dagen, alle dagen solemneele mis, met offerkeers van, om de beurt, iederen wijk der gemeente.

Ook te WONTERGEM wordt hij aangeroepen tegen besmettelijke ziekten enz. Eersten Zondag van de Meimaand opening van de novene. Volgenden dag : « Plechtigheid van den H. Macharius », met ommegang langs de statiën van den Heilige.

Margriet. — Aangeroepen te STEENHUIZE-WIJNHUIZE, waar ze de tweede patrones der parochie is. — Te BAARDEGEM is er water te verkrijgen gewijd ter eere en onder aanroeping van de H. Margaretha.

Machutus. — Bedevaart te ZWIJNDRECHT. Voortgaand op den naam van de parochie, komen de landlieden van 't Land van Waas er ter eere van den parochiepatroon beêwegen om de genezing te bekomen van hunne varkens die aan zwakke pooten lijden, opdat de « zwijs recht » zouden staan.

Markoen. — Vereerd te WINGENE, (vroeger bedevaart), in de eerste week van Mei.

Nikolaas van Tolentijn. — Er worden broodjes gewijd op zijn feestdag, 10 September. Te HAASDONK o.m. wordt hij aangeroepen tegen de polderkoortsen. Op den feestdag krijgt ieder bedevaarder een litanie met drie gewijde broodjes. Bedevaart ook te ZONNEGEM, ook met gewijde brooden.

Paulus. — Bijzonder vereerd tegen de oogziekten, zowel in de parochiale kerk van GODVEERDEGEM, als in die van OTTERGEM. In deze laatste, bedevaart op St. Paulus Bekeering, 27 Januari.

Pestheiligen. — S.S. Adrianus, Rochus, Antonius Abt, Sebastiaan en Kristoffel, aangeroepen in de parochiale kerk te GODVEERDEGEM.

Petronella. — Aangeroepen te TIELRODE tegen koortsen en tandpijn.

Philippus de Neri. — Te ROZENAKEN vereerd als patroon tegen rhumatisme, jicht en zweren.

Philomena. — Zie onder Filomena.

Pieter's Banden. — Bedevaart te UITBERGEN. 't Jaar door komen de moeders er met schreiende kinderen ter eere van St. Pieters' banden om « gezegend te worden van den schreemer ». Te BEVEREN-BIJ-OUDENAARDE gediend « tegen lamme beenen en lenden ».

Rochus. — Aangeropen te WAARBEKE. Gediend te GODVEERDEGEM (zie onder Pestheiligen), en te KASSEL (Fr. Vl.), waar vandaan het rijmpje stamt, (van bedevaartvaantje?):

O Heilighen Roche siet ons aen
En wilt de peste doen vergaen
En weest ons bystandt in de noot
Van pest ons helper voor de doot.

Te BAASRODE heeft hij een kapel, zoowel als te ST. DENIJS-WESTREM op het St-Rochusplein.

Ook nog aangeropen te DEINZE. Het Rochusgilde bestaat er al sinds 1688.

Samertius. — Kerkpatroon te KOOIGEM, er gediend tegen de brandwonden.

Sebastiaan. — Gediend te GODVEERDEGEM, als één der vijf Pestheiligen.

Servulus. — (of Kweldrijk). Te WERVIK wordt hij onder eenen grooten toeloop van geloovigen, aangeropen « in alle kwellingen », volgens ter plaatse te verkrijgen litanieën. Zie ook : blz. 87, Oost Vl. Zanten, jg 1940.

Steven of Stephanus. — Kerkpatroon te MELSEN; en niet te Melsele, zooals op bl. 56, van 12^e jg. Oostvl. Zanten, 1937, (lijst van Dyck) wordt gezegd. Hij wordt er bijzonder vereerd tegen ziekten en kwalen, en ook « aanroepen in langdurige droogte » volgens litanie ter plaatse verspreid. Bedevaarten.

Vroeger gediend te ZONNEGEM; thans uitgestorven eeredienst.

Theodoricus. — Gediend te VICHTE, tegen de oogziekten.

Theresia van 't Kindje Jezus. — Ommegang te OPSTAL (Buggenhout) rond de zeven staties of kapellekes buiten de kerk. Is waarschijnlijk de allereerste beeweg ter eere van « 't Klein Treezeken » in ons land opgericht.

Thomas van Aquinen. — Men zegent met zijn relikwie te ROZENAKEN tegen de geraaktheid. (Sint Thomas was een zeer zwaarlijvig man).

Thomas van Kantelberg. — Vereerd te KORTRIJK en te DIKSMUIDE, en op verscheidene plaatsen in Fransch-Vlaanderen, o.m. te KASSEL (altaar en relikwieën). Te MOTTES-AUX-BOIS, kerk en bedevaartplaats. Feestdag 29 December. (Algemeen Nieuws. 30 Dec. 1941).

Valentinus. — Priester-martelaar. Vereerd te MARIAKERKE-BIJ-GENT. Men zegent met de relikwie tegen de oogziekten. Feestdag 14 Febr. Wordt ook elders aangeroepen tegen de stuipen, of Sint Veltensziekte. (Zie Gab. Celis. Volksk. Kalender, bl. 130).

Wallebert. — Zie onder Garembertus.

Willibrord. — Gediend te WULPEN. Sint Willebrordsputteken, vroeger van Sint Wallebert.

Parochiepatroon te HULST, OSSENISSE en TERNEUZEN alle in Zeeuwsch-Vlaanderen.

Wivina. — Aangeropen te BURCHT tegen koorts, kroep, keel- en oogpijn. Plechtige bedevaart den eersten Zondag der maand Mei. (Haar feestdag is op 19 December).

Zeven Altaren. — Te GENT in de St. Baafskerk. Zie daarover G. Celis. Volksleven te Gent. Bl. 109.

II. — DE ZALIGMAKER.

Heilig Bloed. — Sedert 1724 wordt te MEIGEM de bebloede H. Geeselkolom vereerd. De bedevaart wordt gedaan om heul en hulp te verkrijgen in alle bloedziekten als bloedarmoede, bloedspuwing, overvloedig bloeden, bloedsopdrang, geraaktheid, aderverkalking, kritieken leeftijd, hoofdpijn, draainissen, velziekten, verzweringen van kwaden aard, klieren, koort-

sen en alle bloedstoornissen. Jaarlijks heeft er een ommeegang plaats op den eersten Zondag van den vasten, « Zomerzondag » genaamd. Verder wordt de oktaaf van 1 tot 8 Juli door de geloovigen bijzonder tot bedevaarten naar Meigem als geschikt geacht. De ommeegang die dan plaats grijpt op den eersten Zondag van Juli is gekend onder den naam van « Bloedigen Weg ».

Heilige Doodstrijd. — In de St. Michielskerk te KORTRIJK. — « Broederschap van de Goede dood onder den tytel van den Heyligen Doodstryd van onzen Heere Jesus Christus, stervende aen het Kruys, en van de Alderheyligste Maegd Maria, Zyne bedrukte Moeder, staende onder het Kruys. Eertyds opgerecht in de Kerk der Societeit Jesu, binnen Kortryk, Nu de openbare Bid-plaets van S. Michiels ». Aldus de titel van een brochurtje uitgegeven « tot Kortryk, by L. Blanchft, (sic), stadsdrukker, op de Boter-merkt. » zonder datum, 35 bldz.

Heilige Doornekroon. — Te ROZENAKEN wordt gezegend met de relikwie van de H. Doornekroon tegen de hoofdpijn.

Heilig Graf. — Te GENT, aan de St. Baafskerk zijn er twee zijkapellen, één op de Limburgstraat, één ander op de St-Baafsstraat uitgevend, die allebei in den volksmond « H. Graf » genoemd worden. Het eigenlijke H. Graf, de H. Graflegging is in de kapel der Limburgstraat; in de andere wordt de « Bewening Christi » afgebeeld. Meer dan levensgrootte beeldengroepen. Beide kapellen worden veel bezocht. Een zuster « Spinneske » (Jozefienen) is er bestendig van wacht. Vrouwen offeren er « strengskens roode zijde » tegen 't bloeden. Zie interessant artikel over de gebeeldhouwde groepen van Willem Hughe in « Kunst » tijdschrift, Gent, 1930, bl. 33.

Heilig Kruis. — Het « Kapelleken van 't Kruis » te BAASRODE.

Te BLANKENBERGE, het H. Kruis van de Visschers; te MIDDELKERKE, het zoogenaamd « mirakuleus Kruis van Middelkerke ».

« Kruisen-Lieven Heere », langs de wegen : te MALDEGEM op het kruispunt der groote baan Brugge-Knokke werd een groot H. Kruis gepland, de Kristus is van den Gentschen beeldhouwer Oscar Sinia. Zie het artikel A. F (ordeyn) in « De Gentenaar », 5-6 Januari 1941, bl. 4, kol. 2-3. Met reproductie.

Te GENT vindt men dusdanige H. Kruisen : 1) bij Sint Michielskerk; 2) op Ekkergerm, tegen de St-Maartenskerk; 3) op Rooigem, het vroegere « Kruise van Rooigem », heropgericht tegen den muur van het Doofstommengesticht in de Geitestraat; 4) op het St-Baafsplein, hoek Seminariestraat; 5) te Oostakker, vóór de St-Bernadettekerk (Lourdesstraat).

Zie ook onder : « Zwarte God » hierna.

Kalvarieberg nog te BARELDONK (Overmeire), gebeeldhouwd door Aloïs de Beule.

Vijf Wonden des Heeren. — Te GENT in St. Baafskerk. Broederschap ingericht door Mgr Triest. Op zijn praalgraf staat het beeld van Kristus, zijn wonden aan den Bisschop toonend. Vroeger zag men meermalen de menschen dit beeld vereeren. (Gab. Celis. Het Gentsche Volksleven, bl. 38.)

Zwarte God. — Kruisbeeld vereerd in de kapel van St. Godelieve in het Klein Begijnhof te GENT. Komt uit de Kapel van de Zusters Penitenten bij St. Jacobs.

III. — DE HEILIGE DRIEVULDIGHEID.

H. Drievuldigheid. — Te ERPE-BIJ-AALST, staat eene der uiterst zeldzame kapellen (of ook kerken) in Vlaanderen aan de H. Drievuldigheid toegewijd. Eene kleine kapel, soort veldkapel, doch op een hoek in een straat dicht bij de kerk opgericht, met erin eene houten afbeelding der H. Drievuldigheid.

Te vermelden, in dit verband, een broederschap van de H. Drievuldigheid in Sint-Jacobs te GENT.

NASCHRIFT.

Don a a s. — Oktober 1942 werden te GENT in de winkels prentjes verspreid met een gebed ter eere van Sint Donatus. De tekst der reklaambiljetten luidde letterlijk : « Koopt hier het beeld van den Heiligen Donat. (Sic) Bid hem aan, (resic) om tegen den bliksem en de beschietingen behouden te worden ».

Jos. Vermeulen.

De Aëro-Club van Sint-Niklaas

Oorlogen zijn ook noodlottig voor vele maatschappijen. Zoo telde die van 1914-18 onder zijn slachtoffers de « Aëro-Club » van Sint-Niklaas.

Sinds ontelbare jaren was « de ballon » het toppunt der belangstelling tijdens de kermisdagen.

Na talrijke vergaderingen en pogingen waren eenige durvers er in geslaagd een maatschappij te stichten met als doel het aankopen van een eigen luchtbal en de bevordering van het opstijgen. Dank zij giften van particulieren, subsidiën van het gemeentebestuur en de bijdragen der leden, bezat onze « Aëro-Club » spoedig haar gewenschten ballon : « DE WAASLANDER ».

Het was den 4ⁿ Mei 1911, na de zegening door de geestelijke overheden, dat « DE WAASLANDER » onder de luide toejuichingen der duizendkoppige menigte en de kreten « Lang leve de Aëro-Club en de Waaslander » zijn eerste reis ondernam. Maar de oorlogsjaren kwamen de schoonste droomen vernietigen, en de promotors : de heeren Ivo Joos (voorzitter), Achiel Stoffyn (schatbewaarder), Jules Hanssens (secretaris) en G. Van Battel (ingenieur) zagen de vrucht van zooveel werk hopeloos verdwijnen.

Onze lezers zullen graag het een en ander vernemen over de « Aëro-Club ». Het kapitaal bestond uit 10.000 frank verdeeld in 200 aandelen van elk 50 frank. Benevens de actionarissen bestonden er nog 70 tot 80 leden, die een maandelijksche bijdrage van 0,25 frank stortten.

«DE WAASLANDER», een schoone sphérique van 1200 m³, werd in Augustus 1914 door het Belgisch leger opgeëischt. Hij was zesmaal te St. Niklaas en éénmaal in ieder der volgende gemeenten : Sint-Pauwels, Sint-Gillis-Waas, Vrasene, Beveren-Waas, Hamme, Temsche, Lokeren, Wetteren, Willebroek, Lebkeke en Nieuwkerken-Waas, opgestegen. De leden hadden het recht, ieder om de beurt, een luchtreis mede te maken.

In het Museum van St. Niklaas berusten thans : het groote valscherm, het naamdoek (11 meters lang), een actie van de Maatschappij, het Reglement en talrijke groote photo's.

Hoeveel groote steden konden, zooals St. Niklaas, zich roemen op een eigen Aëro-Club met eigen ballon en materiaal ? Was

het niet dat deze sport een kolfje naar de hand der St. Niklazenaren bleek? Trouwens niet alleen de jaarlijksche luchtvaart was hiertoe aanleiding geweest; reeds in 1784 telde men hier beoefenaars en helden der luchtvaart: getuigen hiervan de schriften van den kronijkschrijver Daniël Braem « ...alsoo aen den eersten die alhier in St. Nicolaes bereyd wierd oock is geschiet, maer den gonen gemaect door Sr Johannes van Goethem fus Petrus Dominicus is ter eerste proefneming den 15 April (1784) ten hove en Erve syns moeders woonende aen de verkensmerct om 3 uren na middag opgegaen en door eenen oost weynigh noord-zuyden wind gedreven over de kuypermerct en zaedmerct...; is (gelapt) den 18 dito nog eens opgegaen en gevallen t' eynde der erve van den Berkenboom in de Kalkerstraete » (Zie: « De eerste Luchtballon te St.-Niklaas » door J. Van Vlierberghe — Annalen van den Oudheidkundigen Kring van Waasland — Boekdeel 45, blad 63).

Albert Buvé-Pauwels,
Conservator van het Museum van Sint-Niklaas.

Zanten.

I.

NOG EEN VOLKSRIJMPJE UIT BLANDEN⁽¹⁾.

Bij te voegen bij de reeks op blz. 174 van Oostvl. Zanten, 1941. Een nummertje dat was overgeslagen!

117. Landeken omrijden.

Wat doet ze met dat landeken?

Koreken zaaien.

Wat doet ze met dat koreken?

Tot meel laten malen.

Wat doet ze met dat meel?

Broodjes bakken.

En al die broodjes eet,

Ja, eet ze op.

E. Glazemakers.

(1) Zie Oostvl. Zanten. 14^e jg. (1939) bl. 114 en 247; 16^e jg. (1941) bl. 170 en 214.

II.

UIT PETEGEM-BIJ-LOUDENAARDE.

LIEDJES EN DEUNTJES BIJ KINDERSPELEN.

1° Liedje, gezongen door de meisjes bij een kinderspel :

Ik ging er eens naar Holland, naar Holland,
waar ik een peerdje zag.

Ik vroeg van hand tot hand :

Hoe heet mijn peerdje dan ?

— Lange-steert,
heet mijn peerd.

— Loop-maar-toe,
heet mijn koe.

— Stoute-kerre,
heet mijn zwijn.

— Triptraptrapje,
heet mijn scha(a)pje.

— Miet-bête,
heet mijn gête (geit of geet)

— Koekelikoe,
heet mijn hane.

— Tjipke,
heet mijn henneke.

Ik zal het niet anders noemen dan mijn
henneke (bis).

2° Aftelrijmpje :

Hake,

Bake,

Buuntje klake !

Erreke,

Terreke los.

Wietse maakt zijn kerreke los

In den bosch.

(Degene, waarop « bosch » valt, die moet het spel beginnen.)

3° Aftelrijmpje :

Al achter de groene linde,
daar lag een Ingelsch schip.
De Franschman was gekomen,
en was zoo zat of (als) ik !

Hoe zouden we tellen,
met vijf-en-twintig ellen :
Ariene, tien, twintig, dertig, veertig, vijftig,
zestig, zeventig, tachtig, negentig,
honderd af !
Smijt den boer z'n slaapmuts af :
Eén begijne... gij...zijt...af !

(Het kind waarop « af » valt, is er aan en moet het spel inzetten).

4° Bij een kinderspel. De kinderen staan in ronde. Eén in het midden. Eén buiten de ronde, met zakdoek, dien hij achter één van de kinderen moet neerwerpen, al zingend :

Koetje, koetje, tsip !
Kijkt er niemand ip (op),
Kijkt er niemand omme ?
Zè zullen wel weten waaromme.

5° Kinderliedje :

't Werd daar een kindeken geboren,
Op het opperken van 't huis.
Het had zijn mutske verloren,
En 't ging, al schriemende, naar huis.
Het eetege uit zijn panneke
En het schriemde niet meer !
(N. B. Schriemen = weenen. Eetege = at.)

6° Kinderdeuntje :

Piet Saveue kwam mij tegen,
Met zijne baard, zoo wit als vlas.
Wien ze duvel zoudet peizen,
Wie dat Piet Saveue was.

(N. B. Variante op het kinderdeuntje uit O. Z.
Nr. 1-2. 1940. Bl. 64. N. 5.)

7° Kinderlied :

Meetse en Peetse heeft pap gekookt
Mee fijne tarweblome,
Dat de lepel recht in stond :
Peetse en Meetse dansten er rond !

8° Kniedeuntje :

Jute, Jute peerdje,
'n Hond liep om zijn steertje,
En vroeg waar dat zijn moerken was.
Zijn moerken was in den hemel,
Beter of in den kemel.

Pief ! Poef ! Paf !

Schiet den haze zijn pikkels af !

(N. B. Variante op het kniedeuntje in O. Z.,
Nr 1-2. 1940. Bl. 67.)

9° Kinderdeuntje :

Jan mijnen man, ligt ziek te bedde.
'k Hope dat hij sterven zal.
't Dert (spijt) mij meer van mijn pluimen bedde,
Of van Jan, mijn zieken man.

10° Kinderdeuntje, gezegd als vader met de vijf vingerkens van
zijn kindje speelt :

Duimke, (duim)
Duimke's knape⁽¹⁾, (wijsvinger)
Lange robe, (middenvinger)
Piet laken (ringvinger)
Kakt in 't heu ! (hooi) (pink).

11° Raadsels :

Wietje-watje
Kruipt in 't gatjen.
't Is geen temmerman,
Die Wietje-watje maken kan ! (Sleutelgat)

(1) In Gent, in plaats van knape, zegt men rape.

Al op den berg Teruitentuit
Staat er 'n hond en heet schavuit.

(Deze laatste drie woorden zeer rap opzeggen).
Raad, raad, hoe heet die hond ?

(Schavuit)

12° Schommellied : Als dit lied is uitgezongen, is het de beurt
aan een ander kind om op den schommel te zitten :

Arietse, kapotse laschijveren,

Laat de meulekens drijven,

Al in de zie, (zee)

Koppige spie;

Appels en peren,

Krieken en kersen,

Pruimende boom !

Dat er dat eitje boste (barste),

't Zou 't er wel honderd pond kosten.

Honderd pond is veel te veel.

Teure (gaat) er mee naar Rome-stêe.

Rome-stêe en is niet thuis.

Teure daarmee naar 't achterhuis.

't Achterhuis is gesloten.

Teure daarmee naar de commode.

De commode is veel te nat...

Steekt uw neus in 't zwijntjesgat !

De blauwer kan niet blauwen;

De bleeker kan niet bleeken !

Meiske wilde gij maagdeke zijn

Al achter pastoors lochting, (tuin)

Waar dan de veugelkens vochten ?

Koekoek en lawerke

Ze temmerden daar 'n kerke;

En als die kerke getemmerd was,

Ze gingen gaan wat dat er was.

Pastoors hondje is dood !

Pollepel !

Moeder maakt mij een paar schoenen,
Mijn andere zijn versleten.
Ge moet ze maken
Dat ze kraken
Of ik moet er niet van weten !

13° **Kinderlied** (meisjes):

Twee rijen tegenover elkaar. Ze naderen en trekken zich terug. Alzoo heen en weer, tot aan de laatste stroof : pakt ze...)

1° rang : Van waar zijt gij gekomen ?
Brunelleke zei, Brunelleke zei !
Vanwaar zijt gij gekomen ?
Bru-nel-le-ke !

2° rang : Ik kome van onder de aarde,
Brunelleke zei, Brunelleke zei.
Ik kome van onder de aarde :
Bru-nel-le-ke !

1° rang : Wat hebt gij daar al meegebracht ?...
(Iedere nieuwe beurtzang wordt telkens weer herhaald als hiervoren.)

2° rang : Een poinderke (korfje) met medaalden...

1° rang : Aan wie zult gij dat geven ?...

2° rang : Aan een van mijn naaste genegen...

1° rang : Wie zijn uw naaste genegen ?...

2° rang : Al de menschen die leven...

1° rang : Gij zult gij niet hebben...

2° rang : Ik zal ze zeker wel hebben...

1° rang : We zullen er een muurken voor zetten...

2° rang : We zullen dat muurke in stukken stampen...

1° rang : We zullen er een waterken voor zetten...

2° rang : We zullen er doore zwemmen...

(Daarop dansen allen in ronde en zingen :)

Pakt ze maar mee,
van tiereliereleere !

Pakt ze maar mee,
van tiereliera !

(Dit werd ook gespeeld en gezongen te Zottegem.)

Brussel.

Gehoord uit den volksmond en opgeteekend door

P. Petrus B. de Meyer.

Bondsleven.

JAARLIJSCHE ALGEMEENE VERGADERING

van Zondag 25 October 1942.

Lokaal : Leeszaal van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13, te Gent.

A g e n d a :

1. Welkomrede van den Voorzitter Heer *Fernand Van Es*.
2. Jaarverslag van den sekretaris Heer *Lodewijk Verlodt*.
3. Spreekbeurt door den Eerevoorzitter Heer Prof. Dr. *Paul De Keyser*: « De Gentsche Kermissen ».
4. Jaarverslag van den penningmeester Heer *Clement Trefois*. Rekening 1941. Begrooting 1943.
5. Spreekbeurt door den ondervoorzitter Heer Advokaat *Jos. Vermeulen* : « Folkloristische Sprokkelingen over Gentsche Straatnamen ».
6. Rondvraag en suggesties.

De zitting werd te 10 u. onder voorzitterschap van den Heer Fernand Van Es als open verklaard.

Deze hield de volgende rede :

Dames en Heeren,

Voor de tweede maal valt mij de eer te beurt U welkom te heeten op onze algemeene vergadering. Tevens dank ik U voor Uw talrijke opkomst, die getuigt dat niettegenstaande de lastige tijdsomstandigheden, die wij beleven, U onwrikbaar gehecht blijft aan Uw bond en dat de vele stoffelijke beslommeringen toch bij U de belangstelling in ons kultureel werk niet aangetast hebben. Zeker « primum vivere, deinde philosophari », maar waar het geestesleven, trots alles, niet vergaat en blijft opvlammen, waar de intellectueele waarden nog van tel blijven, daar zal een volk niet vergaan, omdat de producten des geestes onsterfelijk zijn.

Een volk is vooral groot door zijn kultureele waarde. Weliswaar schraagt de stof den geest, maar het geestelijke beheerscht het stoffelijke. Wij, folkloristen, die door den aard onzer navorschingen, ons volk hebben leeren kennen en dus ook liefhebben, versagen niet in deze benarde tijden, omdat wij weten welke krachtige vitaliteit er in dat volk schuilt, dat niet slechts vatbaar is voor alle kultuuruitingen,

maar ook in alle takken der kunst en der wetenschap heeft uitgemunt, zich nog onderscheidt en zonder twijfel zich zal blijven onderscheiden.

Wij zullen dus handhaven, spijs alle moeilijkheden, de wetenschap en ons volk ten bate, en Uw aanwezigheid op deze vergadering is er een waarborg voor.

Dat wij gedurende het verloopende jaar gehandhaafd hebben zal blijken uit het jaarverslag van onzen onvermoeibaren sekretaris, den heer Verlodt.

Echter alvorens hem het woord te verleen rust op mij de droeve plicht onze afgestorven leden te gedenken.

Dit jaar betreurden wij het verlies van de volgende leden :

Op 25 Januari stierf de bekende Antwerpsche folklorist, heer Pieter-Jozef Cornelissen, de stichter van « Ons Volksleven » en schrijver met J. B. Vervliet van het « Idioticon van het Antwerpsch Dialect », de auteur van het monumentaal werk : « Nederlandsche Volkshumor op Stad en Dorp, op Land en Volk », dat andere volken ons benijden, en van tal van andere degelijke volkskundige studiën.

Op 11 Maart ontviel ons ons diepbetreurde medelid Emiel Andelhof, de schrijver van zoo menige bijdrage over het Gentsche volksleven, waaronder ik slechts « Dit is die Excellente Kronijke van de Brahmisten » wil vermelden. Binnenkort zal in de uitgaven van den Bond zijn posthuum werk : « Galerij van Gentsche Typen » verschijnen, waarin hij eens te meer blijk geeft van zijn grondige kennis van het volksleven van zijn geboortestad, waaraan hij zoo gehecht was.

Op 22 Juli jl. overleed de heer Desideer Goethals, eereschepen der stad Eekloo. Wij hopen ook binnenkort zijn merkwaardige verzameling volksliederen te kunnen uitgeven.

Dat hun assche in vrede ruste. Ik vraag een oogenblik ingetogenheid om hun nagedachtenis te huldigen.

Dames en Heeren,

Ik heb mij voorgenomen kort te zijn. Het is mijn taak niet te handelen over onze werkzaamheden gedurende het verloopende jaar. Toch een paar punten wil ik eventjes aanraken, nl. onze voordrachten en de Oostvlaamsche folkloristische bibliografie.

Het doel van onze voordrachten is de kennis der volkskunde te vulgariseeren, de verzamelingen van ons rijk museum te doen kennen,

tevens bij de toehoorders liefde op te wekken voor eigen schoon, eigen zeden en gebruiken, eigen volk.

Het aantal voordrachten, winter- en zomercyclus samen bedroeg 18, alle kosteloos. Daarvoor ontvangen wij van de openbare besturen geen centime toelage, ja, erger, het Provinciaal Bestuur heeft sedert twee jaar zijn toelage ingetrokken, waarschijnlijk omdat onze Bond geen voldoende kultureel werk verrichtte!

Zonder kommentaar natuurlijk, want het is hier het oogenblik en de plaats niet om over die zaak te discussieeren. Dit wil ik maar zeggen, indien de medewerking van buiten niet komt, dan moet ze des te sterker van binnen komen. Zeker onze voordrachten worden druk bezocht, maar we zouden nog meer publiek wenschen. Maakt allen propaganda voor onze voordrachten, komt er vooral zelf naartoe, ja, laat U in de mate van het mogelijke inschrijven als spreker. Nieuwe krachten en meer verscheidenheid onder de sprekers hebben wij noodig, indien onze werking op dit gebied wil blijven voortleven.

Ook Uw medewerking roep ik nogmaals in voor onze Oostvlaamsche folkloristische Bibliografie. De redacteur, die alle gegevens concentreert en totnogtoe ze bijna alle zelf heeft aangeteekend, kan niet ieder lokaal of gewestelijk blad of tijdschrift lezen, ja, zelfs ontvangen. Nochtans in deze bladen ligt dikwijls onder veel kaf heerlijk koren op folkloristisch gebied verborgen. Vergeet niet dat de kleinste, schijnbaar niets beduidende bijzonderheid voor de wetenschap, die wij beoefenen, zooals voor vele andere trouwens, zeer belangrijk kan zijn. Daarom doe ik nogmaals beroep op Uw medewerking. Zendt naar het adres van den hoofdredacteur van ons tijdschrift wat U op folkloristisch gebied vermeld vindt in voormelde bladen. Desgewenscht worden deze na inzage teruggestuurd.

Alvorens te eindigen vestig ik eventjes Uw aandacht op het laatste punt van onze dagorde, dat een nieuwigheid mag heeten: Rondvraag en suggesties. Het Bestuur, inziende dat de algemeene vergadering een der weinige gelegenheden is, waarbij het met de leden in voeling komt, heeft gemeend van deze gelegenheid te moeten gebruik maken, om op allerlei vragen betreffende den Bond en zijn werking, die U zoudt willen stellen, te antwoorden, en alle suggesties daarmede in verband, die U zoudt willen maken, te onderzoeken. « Du choc des idées jaillit la lumière » en in die groote familie, welke onze Bond steeds was en, laten wij hopen, blijven zal, mag ieder zijn meening zeggen, ja, wij verzoeken er U zelfs om. Het Bestuur heeft nooit gedacht alleen het verstand in pacht te hebben en daarom vragen wij de medewerking van

onze medeleden. Zoo is er steeds contact tusschen de leden en het Bestuur, wat slechts den Bond kan ten goede komen.

De volgende verontschuldiging werd ons toegezonden : Mejuffer Helena Piette en de Heeren Dr. De Vos, w. n. gouverneur, Dr. Henri Nowé, Drs. J. Van Overstraeten, Dr. Gust Thiry, E. H. Gab. Celis, de Heeren Florizone, Meirsman, A. Perruccini, ziek of elders weerhouden.

De Heer Lodewijk Verlodt, sekretaris, droeg alsdan als volgt het jaarverslag voor :

Mevrouwen, Mijnheeren,

Evenals vorige jaren mag ik met groote voldoening het verslag over het verlopen dienstjaar voordragen.

De Bond heeft immers, in de maat van het mogelijke, zijn best gedaan om Volk en Wetenschap te dienen.

Met denzelfden ijver en dezelfde wilskracht als vroeger heeft het bestuur zich dit jaar weer ingespannen om de vereeniging in bloei te houden en hooger op te werken.

Of het daarin gelukt is laten wij aan U over te oordeelen.

Met genoegen deel ik U mede dat ons ledental er weer op vooruit gegaan is en wij stilaan de 300 benaderen, de ruildienst inbegrepen.

Dit wordt dan ook een niet te versmaden aantal voor een genootschap in onzen aard en vooral rekening houdend met de huidige omstandigheden.

Ook onze financiën verkeerden in bloeienden staat, maar daar zal de Heer Penningmeester U straks wel iets meer over vertellen.

Ons tijdschrift, Oostvlaamsche Zanten, gaf U dit jaar weer eens meer dan waar voor uw geld : inhoud, degelijkheid en verscheidenheid der bijdragen zullen wel de moeilijksten onder U hebben bevredigd.

Vermelden wij onder meer: het nummer 1, gansch gewijd aan de nagedachtenis van onzen diepbetreurden medebeheerder en vriend, Heer Adolf Woedstad, met artikels door de H.H. Fern. Van Es, Prof. Dr. Paul De Keyser, Rechter Robert Dubois, Emile Andelhof, V. Speeckaert en eenige uittreksels uit zijn litterair werk.

Een vergeten Oostvlaamsche Folklorist « Jules Huyttens », door Heer Prof. Dr. Paul De Keyser.

Lever zonder Zout eten, door Heer Prof. Dr. Jan Gessler.

De Fonteyne « Vrij Souverijn Hoofd-Gilde der Rhetorika in Vlaanderen », door Heer V. Speeckaert.

Heemkunde, Volkskunde en Folklore ten opzichte van Opvoeding en Onderwijs, door Heer Prof. Dr. Paul De Keyser.

Karel Waeri (1842-1898), door Heer Jan Schepens.

Dertienavond in het Gentsche, door Heer Lod. Lievevrouw-Coopman.

Kerkpatronen, Bedevaartplaatsen en Devotieoorden in Vlaanderen, door den Heer Advokaat Jos. Vermeulen.

De Aëro-club van St. Niklaas, door den Heer Albert Buvé-Pauwels.

Verder Zanten, oorlogsfolklore, boekbespreking en de zoo interessante Bibliographie, door de Redactie bezorgd.

Een nieuwe rubriek is « Uit den inventaris van het Folklore-Museum », waarin reeds bijdragen verschenen, zoals De Herderstaf, De Kweerne, De Hangel, door den Heer Prof. Dr. Paul De Keyser en Het Stroodekkersgerief, door den Heer Clem. Trefois. Deze rubriek zal er niet weinig toe bijdragen om de voornaamste gebruiksvoorwerpen uit ons Museum beter te doen kennen en naar waarde te doen schatten, temeer daar de beschrijvingen door flinke teekeningen zijn toegelicht.

Wij moeten den Heer Prof. De Keyser gelukwenschen voor het reeds geleverd werk, daar de rubriek op zijn voorstel tot stand kwam.

De Wintercyclus 1941-1942 van voordrachten ingericht door den Bond, in samenwerking met de Bestuurscommissie van het Museum, ving op 7 December 1941 aan en wij hoorden achtereenvolgens :

Op 7 December 1941 : St. Niklaas en de Gentenaren, door Heer Jan Victor De Raedt.

Op 21 December 1941 : Volkswetenschap, door Heer Fernand Van Es.

Op 4 Januari 1942 : Jellen en Mietje, door Heer Prof. Dr. Paul De Keyser.

Op 18 Januari 1942 : Het Oude Gent weerspiegeld in zijn Straatnamen, door Heer Advokaat Jos. Vermeulen.

Op 1 Februari 1942 : Waarom oude landelijke Volksbouwkunst bestudeeren, door Heer Clem. V. Trefois (met lichtbeelden).

Op 15 Februari 1942 : Alchemie tegenover de Folklore, door Heer Prof. Dr. A. J. J. Van de Velde.

Op 15 Maart 1942 : Van Amigo naar Rolleken, door Heer Julien Boes.

Op 29 Maart 1942 : Peter Brueghel de Oudere, de grootste Vlaming der XVIe eeuw en de grootste Foklorist aller tijden, door Heer Apotheker Jules Mathijs (met lichtbeelden).

De reeks Zomervoordrachten 1942 begon op 31 Mei. Volgden el-kander op :

Op 31 Mei 1942 : Onomastiek in het Curieus en Vermakelijk namenboek van Emiel Andelhof, door Heer Prof. Dr. Paul De Keyser.

Op 14 Juni 1942 : De Gentsche en Iepersche Belfortdraken en hun betekenis op den toren, door Heer Jan Victor De Raedt.

Op 28 Juni 1942 : St. Bertulfus, beschermheilige van Gent en klopgesest, door Heer Fernand Van Es.

Op 12 Juli 1942 : Het Nederlandsche Volkslied en de Volksliedkunde, door Heer Dr. De Voghel.

Op 26 Juli 1942 : Zwaarddansen in Vlaanderen, door Heer Dr. E. Verstraete (met lichtbeelden en demonstraties).

Op 9 Augustus 1942 : Gentsche Processiën in de Middeleeuwen, door Heer Dr. Henri Nowé.

Op 23 Augustus 1942 : Dulle Griet en haar poëten, door Heer Advokaat Jos. Vermeulen.

Op 6 September 1942 : De Bloeiperiode der Rederijkers, door Heer V. Speeckaert.

Op 20 September 1942 : Bohemers, Egyptenaren en andere Zigeuners, door Heer Julien Boes.

Door schaarschte aan papier gedwongen moeten wij er, tot ons spijt voor het oogeblik althans, aan verzaken al de lezingen in Oostvlaamsche Zanten op te nemen. Wij zullen echter toch ons best doen om er eenige in extenso, zoo spoedig het kan, te laten verschijnen.

Ik denk er toe gemachtigd te zijn om hier, in naam der beide commissies en der getrouwe toehoorders, de heeren sprekers van harte te danken voor de heerlijke en genoegvolle lessen, welke zij ons belangloos gaven.

Voor het komend Winterseizoen 1942-43 zijn wij reeds zoo goed als gereed en hopen begin December te kunnen aanvangen.

Van nu af aan zijn wij zeker van de medewerking der dames Elisabeth Dhanens, die spreken zal over « Het Binnenhuis van de Meetjeslandsche Hoeve » (met lichtbeelden) en Roza Minnaert met « Virginie Loveling als Folkloriste van het Meetjesland » en de Heeren Jan Victor De Raedt, met « Het Avontuur van Vera Paz », J. De Vuyst, met « Leven in de Kamers van Rhetorika », Fernand Van Es, met « Osschaert », Dr. A. Van Elslander, met « Loterijen in de XVIe eeuw ». Daarna komen nog de Heeren Advokaat Jos. Vermeulen, Julien Boes, Prof. Dr. Paul De Keyser, Gijsseling e.a. aan de beurt.

Van het Ministerie van Openbaar Onderwijs mochten wij de gewone toelage, met dank, in ontvangst nemen. Dit was ook het geval voor het Museum, dat daarbij de tegemoetkoming van het Stadsbestuur van

Gent ontving. Alleen het Provinciebestuur van Oostvlaanderen liet ons nogmaals weten dat wij weer niet in aanmerking kwamen. Wij hebben dan ook besloten, tot verder order, het toezenden van ons tijdschrift, aan bovenvermeld bestuur, totaal te staken.

Net zoals vorige jaren grepen er in het Museum, gedurende de maanden Juli en Augustus, vertooningen van Poppenspel plaats welke het gewoon succes beleefden. Ditmaal was het echter het Spelleke van de Folklore dat voor de voorstellingen zorgde, want ons Museum bezit, onder voormelden naam, een eigen gezelschap met eigen schouwtooneel, schermen, poppen, benodigdheden en spelers, waaronder het eenige, onvervalschte, onnabootsbare en authentieke Pierke.

Ik zal U allicht niets nieuws vertellen als ik U zeg dat Heer Boes, conservator van het Museum, de promotor en de ziel is van deze verwezenlijking. Dank aan hem bezit het Museum voor Folklore te Gent het eenig officieel, levend poppentheater van het Vlaamsche land.

Er is echter nog meer : Men werkt nu onverdroten aan het opbouwen van een opvouwbaar scene, waarmede ons gezelschap in de verschillende onderwijsgestichten van Groot-Gent vertooningen zal geven.

Voor dit alles brengen wij hier openbaar hulde aan den onvermoeibaren vriend Heer Julien Boes.

Om de Gentsche bevolking te danken voor hare groote belangstelling hebben wij, de traditie getrouw, de Gentsche weesmeisjes en jongens, op 19 September 1942, eene welgelukte galavertooning aangeboden. Werd opgevoerd « De Betooverde Melodie », stukje dat een welverdienden bijval mocht oogsten.

Door de zorgen van den Bond en het Vlaamsch Instituut voor Volkskunst werden, op Zaterdag 18 en Zondag 19 April 1942, in het Museum voor Folklore te Gent, zeer belangrijke Studiedagen ingericht gewijd aan het Poppenspel met als sprekers-voordrachtgevers de Heeren Julien Boes, Prof. Dr. Paul De Keyser en Eerw. Heer Joris Vandembroucke van onzen Bond en de Heeren Dr. E. Verstraete, J. De Waele en Lod. Verhoeven welke handelden over traditioneele en moderne poppenspelen. Daarover verneemt U meer in ons te verschijnen « buiten-serie » uitgave : De Magie van het Poppenspel.

Deze studiedagen werden opgeluisterd door vertooningen van poppenspel en eene zeer merkwaardige tentoonstelling van schouwtooneelen, schermen, poppen, maketten enz. en beleefden een zeer grooten bijval.

Ter gelegenheid der Wetenschappelijke Congressen werd in het Museum voor Folklore, door onze zorgen, op Zaterdag 16 Mei en

volgende dagen, eene tentoonstelling van Oude Stadszichten gehouden die zeer druk bezocht werd.

De Heeren Dr. Henri Nowé, hoofdconservator der Gentsche Musea, en Julien Boes, conservator van het Folklore-Museum, de bekwame en geleerde organisators, hadden daar weer eens iets heel speciaals van gemaakt en verdienen dan ook niets dan lof voor deze prestatie.

Tot nu hebt U ongeveer al het aangename vernomen dat te melden was en het min prettige heb ik, met opzet, voor het laatste gehouden. Door gebrek aan verderen papiervoorraad en de inkrimping der bevoorradings zelf, zien wij ons genoodzaakt « Oostvlaamsche Zanten » weldra op een kleiner aantal bladzijden te laten drukken.

Wij zullen echter ons best doen om U dit zoo weinig mogelijk te laten voelen. Mocht het nu echter anders uitvallen dan wij voorzien, gelief ons daarvoor te verontschuldigen, want het zal waarlijk niet onze fout zijn.

Maar kom, daarom toch niet getreurd, want na regen komt immers zonneschijn. Maak maar verder en onverdroten propaganda voor den Bond, zijn tijdschrift, zijn conferenties, zijn bibliotheek, zonder daarom het Museum en de Poppenspelen uit het oog te verliezen.

U zult daarmede nuttig werk verrichten de Folklore ten goede.

Lod. Verlodt.

Na een woord van dank aan den Sekretaris voor zijn zaakrijk verslag verleende de Voorzitter het woord aan den Heer Prof. Dr. De Keyser, eerevoorzitter van den Bond, die sprak over : De Gentsche Kermissen.

Het kermisvieren zit de Vlamingen en bijgevolg den Gentenaar in het bloed.

Wanneer we onderzoeken bij welke gelegenheden en op welke wijze de Gentenaars in vroeger tijd feestvierden, dan staan wij versteld over de tijdens het jaar schier ononderbroken rij van feestelijkheden, hoogdagen, heiligdagen, kermissen, fooren.

Spreker wenscht zich slechts in te laten met de Gentsche kermissen, de parochiale of wijkkermissen te Gent.

Ze waren in de 19^e eeuw nog acht in getal : de kermissen van St. Baafs, van St. Anna, van St. Salvator, van St. Pieter, van St. Michiel, van St. Niklaas, van Akkergem en van St. Jacob.

Ze waren zeer verscheiden, waarschijnlijk oer-oud en vormden vanaf Karnaval een bonte reeks zomerontspanningen voor de Gentenaars.

1843 bracht de genadeslag, immers juist honderd jaar geleden werd de Gentsche Algemeene Kermis, of « Gentsche Feesten », met grooten bijval voor het eerst gevierd.

Over aanleiding en omstandigheden wordt door spreker uitgeweid. Het doel van zijn spreekbeurt was aan te toonen dat de feestcultuur, naar den geest van den tijd, na een aantal jaren, hoeft vernieuwd te worden en hoe het goede uit het oude dient behouden te blijven om de continuïteit van het volkseigene, in andere woorden, het folkloristische, te waarborgen.

De stichting van Groot-Gent brengt wellicht een kans om de Gentsche Feesten herinterichten met inachtneming van den eigen aard van de Gentsche Kermissen uit vroeger tijd en een vernieuwden volkskundigen geest.

Deze mededeeling werd ruim toegejuicht en de Voorzitter verzocht spreker, in zijn dankwoord, zijn referaat, ter uitgave in Oostvlaamsche Zanten, af te staan en drukte tevens den wensch uit het door Prof. Dr. Paul De Keyser vooruitgezet plan a.s. jaar te zien uitvoeren.

Nu kwam den Heer Clement Trefois, penningmeester van den Bond aan de beurt, die als volgt de rekeningen over het dienstjaar 1941 en de begrooting voor het dienstjaar 1943 voordroeg :

Verslag van den Penningmeester :

REKENINGEN OVER HET DIENSTJAAR 1941.

ONTVANGSTEN :

Overdracht vorig jaar	5334,35
Regeringssubsidie	5000,00
Bijzondere regeringssubsidie	4300,00
Bijdrage der leden	3075,00
Verkoop uitgaven Jaargangen Oostvlaamsche Zanten	929,75
Advertentie 1939, 1940, 1941	300,00

Totaal der ontvangsten : fr. 18.939,10

UITGAVEN :

Drukken van Oostvlaamsche Zanten :	
Nrs 1 & 2	2681,80
Nr 3	3561,15
Nrs 4 & 5	2291,50
Nr 6	1971,10

In totaal (drukkosten O. Z.): fr. 10.505,55

Voor het drukken van circulairen Jaarl. Verg.	183,70
Vervaardigen van twee drukclichés (Em. Andelhof)	150,00
Onkosten Secretariaat	600,00
Onkosten Redactie	54,75
Betaald voor teekenaarwerk	100,00
Alfons De Cock-Fonds	1000,00
Toegekend aan het Museum voor Folklore (voor het dienstjaar 1940 en 1941)	2000,00
Toegekend aan Secretariaat voor Opzoekingen in Prov. Oostvl., voor 1931 e. v. jaren	2000,00

Totaal der uitgaven : fr. 16.594,00

Op den gewonen dienst bedroegen de ontvangsten	18.939,10
De uitgaven belooopen	16.594,00

Zoodat er een batig saldo is van fr. 2.345,10

over te schrijven op het dienstjaar 1942.

Het Alfons De Cock-Fonds beschikt over een somme van fr. 5.000,00

BEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1943.

ONTVANGSTEN :

Vermoedelijk overschot 1942	2000,00
Toelage van de Regeering	5000,00
Bijzondere toelage	4300,00
Bijdrage der leden en beschermleden	3000,00
Verkoop monografieën en Oostvl. Zanten	500,00
Advertentie	100,00
Onvoorzien	600,00

Totaal : fr. 15.500,00

UITGAVEN :

Drukkosten Oostvlaamsche Zanten	10000,00
Alfons De Cock-Fonds	1000,00
Bureelkosten	900,00
Propaganda, opzoekingen, bijz. uitgaven, enz.	2000,00
Aankoop van boeken, fotomateriaal, enz.	600,00
Onvoorzien	1000,00

Totaal : fr. 15.500,00

De Penningmeester : Cl. V. Trefois.

De Heer Voorzitter dankte den Heer Trefois voor zijn verslag en verzocht de vergadering twee leden aan te duiden voor het nazicht van rekeningen en kas.

De Heeren Juul Mahy en Gaston Van Peteghem werden daartoe aangewezen. Zij zullen op een afzonderlijken dag uitgenoodigd worden.

Als tweede conferencier trad op de Heer Advokaat Jos. Vermeulen, ondervoorzitter van den Bond, met eene voordracht over : Folkloristische Sprokkelingen over Gentsche Straatnamen.

Straatnamen vormen een interessant studieobject, dat ook van volkskundig oogpunt kan bekeken worden.

Wat de Gentsche straatnamen betreft zijn er vooreerst deze die een rechtstreekschen volkschen oorsprong hebben, namen niet door officieele instanties gegeven, maar slechts door hen naderhand bekrachtigd. Zoo b.v. deze (zij vormen de talrijkste groep!) die hun oorsprong vinden

in de benamingen van herbergen en van brouwerijen. Volgen deze die hun ontstaan danken aan oude huisnamen, aan gevelbeelden, aan karakteristieke boomen, aan badstoven, aan de omstandigheden van plaats en ligging, als b.v. de « Krommen Elleboog ».

En de alleroudste, zij die nog spreken van 't geloof aan spoken en geesten, zooals de Nekkersberg en de Nekkersputstraat.

Een andere reeks volksche namen zijn degene, die gegeven werden naar de namen van Gentsche families, eigenaars van huizen in bepaalde straten, of voornaamste bewoners ervan. Dus heel wat anders dan de eere- of herdenkingsstraten van tegenwoordig.

Ten slotte, onder de oude verdwenen namen, zijn er enkele die wij tegenwoordig plat of gemeen zouden vinden, maar die onze voorouders niet afschrikten.

Dan komen we aan die namen — ook onder die van lateren administratieven oorsprong — die aan folkloristische elementen herinneren, zoo b.v. aan oude gilden, schuttersmaatschappijen, luthoven en guinguettes, kapellen, molens, aan gemakelikheden als den Dierentuin, de Koersen van St. Denijs, aan Sportverenigingen, enz.

Van een ander standpunt uit bekeken zijn er de straatnamen waar legenden of geschiedenissen aan vast zitten als het Engelandgat, de Minnemeersch, de Kernemelkbrug, de Oude Ciperijstraat, de Heirnisse en zoo meer.

Deze buitengewoon interessante en flink gedocumenteerde lezing viel zeer in den smaak en beleefde veel succes.

De Heer Voorzitter wenschte spreker geluk met zijne leerrijke mededeeling en betitelde hem terecht « de specialist in de straatnaamkunde ».

Hij verzocht hem dan ook het manuscript ervan te willen afstaan ten einde zijne studie « in extenso » in Oostvlaamsche Zanten te kunnen opnemen.

Rondvraag en suggesties :

Heer Hector Gijselinck roept de aandacht van het Bestuur op het feit dat de Bond veel kans zou hebben door het Ministerie van Onderwijs gesubsidieerd te worden voor zijne leerrijke en succesvolle conferenties, daar deze onder de Naschoolsche Werken kunnen gerangschikt worden. Deze kans is des te grooter daar het Vlaamsche land heden op denzelfden voet bedeed wordt als het Waalsche.

De Heer Voorzitter dankte het achtbaar lid voor zijne suggestie.

Heer Verlodt verzoekt die leden welke oude nummers van Oostvlaam-

sche Zanten beschikbaar hebben of er ontdekken ze aan den Bond, mits vergoeding, af te staan ten einde toe te laten ze te sturen aan hen die wenschen ze zich aan te schaffen. Er is namelijk heel wat navraag naar dergelijke nummers en het is totaal onmogelijk daaraan te voldoen daar een zeker aantal daarvan totaal uitverkocht is.

Als laatste mededeeling wenschte de Heer Voorzitter den leden er opmerkzaam op te maken dat de twee afzonderlijke brochures, hun dit jaar gratis toegezonden, geschonken werden door den schrijver, den onvermoeibaren Heer Lodewijk Lievevrouw, ons medelid, aan wien hij nog lange, vruchtbare jaren toewenschte.

Tot slot dankte Heer Voorzitter Van Es nogmaals de verschillende sprekers en de talrijk opgekomen leden om hunne toewijding en verklaarde, te 12.30 u. deze, voor de zooveelste maal, buitengewoon welgelukte Algemeene Vergadering als gesloten.

De Sekretaris : L. Verloot.

BOEKBESPREKINGEN.

SCHIJNDEL (B. W. van). Hoogstraten's Oude Huizen en Families. I. Brecht. Drukkerij Paul Braeckmans, 1940. 244 blz. met 8 illustraties buiten tekst.

De Kempenaar kenmerkt zich door gehechtheid aan zijn geboortestreek, die hem overal bijblijft, naar welke gewesten de wisselvalligheden van het leven hem mogen brengen, of welken rang hij ook in de maatschappij moge bekleeden. Kloek ras van stoere werkers, die Kempenaars, niet luidruchtig, meer gesloten van karakter, gul van omgang nochtans met wie hun vertrouwen weet te winnen, steeds zichzelf blijvend, stug houdend aan oude zeden en gebruiken. Deze gehechtheid aan hun waarlijk mooie streek, waar weilanden en akkers afwisselen met onmetelijke heiden en sparrebosschen, met donkere venen en groene poelen, met schilderachtige, nette vlekken en dorpen, wordt bevestigd door de talrijke liefhebbers en beoefenaars der heemkunde, die men in de Kempen aantreft. Geen streek in gansch ons land waar deze tak van wetenschap zoo fel beoefend wordt, een zoo hoog en trap van ontwikkeling bereikt heeft als in de Antwerpse Kempen. De kringen voor plaatselijke geschiedenis, kunst en folklore zijn er dan ook zeer talrijk en vooral zeer werkzaam.

Hoogstraten met zijn oudheidkundigen kring (H.O.K.) onderscheidt zich vooral op dit gebied. Het werk, dat hier vóór ons ligt, gewijd aan de oude huizen en families van dit « kostbaar pand in 't aloude Kempenland » levert eens te meer het bewijs met welken ernst er aldaar aan de plaatselijke geschiedenis gewerkt wordt. Iedere bladzijde getuigt van geduldige opzoekingen. Zeker geen boek, dat gemakkelijk leest, eerder droog, maar wel een overvloed van documenten betreffende de Hoogstraatsche bevolking uit de XVIe eeuw ! Wat ons, folkloristen, het meest interesseert in deze studie zijn de 84 benamingen van huizen, waaronder er waarlijk eigenaardige zijn.

Voor dit eerste deel van zijn studie heeft S. als basis de schouwteiling van 1553 genomen, terwijl voor het tweede deel de huizentelling van 1686 als zulkdanig zal dienen.

Dit boek is een ernstige bijdrage tot de studie der geslachtskunde in onze Vlaamsche gewesten.

De firma P. Braeckmans dient gelukgewenscht voor de typographische verzorging en de mooie illustratie van dit werk.

F. v. Es.

OOK ERGENS IN... BELGIE !

Dat de « Bond der Oostvlaamsche Folkloristen » zoo bekend is als kwaad kruid toont ons volgende anekdote, die ook wel mag opgeteekend worden.

Uit Nederland werd een brief opgestuurd met volgend adres :

*Den Heer Sekretaris
Bond der Oostvlaamsche Folkloristen
Maanstraat, 16, België.*

Geen naam van stad vermeld; straatnaam en huisnummer allebei foutief, en toch kwam het schrijven netjes bij onzen Sekretaris in de Zalmstraat, 69, te Gent, terecht.

Anno Domini 1942.

Oorlogsfolklore.

NA EEN GOED OORLOGSMIDDAGMAAL.

Een reiziger had zijn middagmaal in een bekenden restaurant geeëndigd. Toen kwam de baas vragen of zijn klant tevreden was.

De baas : « Met genoeg verneem ik dat U tevreden zijt, Mijnheer. En hoe hebt U mijn roastbief gevonden ? »

De reiziger : « Och heel per toeval, mijnheer,... met een « fritte » om te keeren ! »

A. B. P. (St. Niklaas).

UITVERKOCHTE NUMMERS VAN OOSTVLAAMSCHE ZANTEN.

De nummers 1/II (1927), 6/III (1928), 2-3/V (1930), 1-2/VI (1931), 1/IX (1934) en 2-3/XII (1937) zijn uitverkocht. Wie bezorgt ons die ontbrekende nummers, desgevallend tegen vergoeding ? Dank bij voorbaat !

Adres voor de verzending: Stadsarchief, Abrahamstraat, Gent.

INHOUDSTAFEL

Jaargang 1942.

ADOLF WOEDSTADNUMMER.	Bladz.
Redactie (de). Een Woord ter Inleiding	1-2
De Keyser (Prof. Dr. P.). Adolf Woedstad de laatste Rederijker ?	3-6
Dubois (Confreer R.). Adolf Woedstad als lid van het Koninklijke en Souvereine Gilde van St. Joris	7-8
Andelhof (Em.). Herinneringen aan mijn vriend Adolf Woedstad.	9-35
Speeckaert (V.). Adolf Woedstad als Letterkundige	36-42
†Woedstad (Ad.). Voor Volk en Vaderland ! Dramatische schets in 1 bedrijf	45-52
<hr/>	
De Keyser (Prof. Dr. P.). Een vergeten Oostvlaamsche Folklorist : Jules Huytens (1823-1884)	55-72
Gessler (Prof. Dr. J.). « Lever zonder Zout eten »	89-95
Speeckaert (V.). De Fonteyne als « Vrij Souverein Hoofdgilde der Rhetoriken van Vlaenderen »	96-102
Defraeye (Leon). Het geestelijk Kaartspel met Herten troef	110-112
De Keyser (Prof. Dr. P.). Heemkunde, Volkskunde en Folklore ten opzichte van Opvoeding en Onderwijs	121-130
Schepens (Jan). Karel Waeri (1842-1898), met Bijvoegsel : Het Wijf door Karel Waeri	131-139
Vermeulen (Jos). St.-Pietersviering in Oost-Vlaanderen	145
Lievrouw-Coopman (L.). Dertienavond in het Gentsche	149-181
Vermeulen (Jos). Kerkpatronen, Bedevaartplaatsen en Devotieorden in Vlaanderen	197-214
Buvé-Pauwels (Albert). De Aëro-club van Sint-Niklaas	215-216
<hr/>	
ZANTEN.	
Toponymische Heelkunde (V.)	109
Glazenmakers (E.). Nog een volksrijmpje uit Blanden	216
De Meyer (P. Petrus B.). Uit Petegem-bij-Oudenaarde. Liedjes en Deuntjes bij kinderspelen	217-221
<hr/>	
OORLOGSFOLKLORE.	
Rantsoeneeringsraadsel (F. V. E.)	112
Fluitjesbier (P. d. K.)	148
Het verloren Rantsoen (J. M.)	194
Na een goed middagmaal (A. B. P.)	234
<hr/>	
UIT DEN INVENTARIS VAN HET FOLKLORE-MUSEUM, TE GENT.	
De Herderstaf (P. d. K.)	79-87
De Kweern (P. d. K.)	103-109
De Hangel (P. d. K.)	140-145
Het Stroodekkersgerief (Cl. V. T.)	185-189
<hr/>	
BOEKBESPREKINGEN.	
Heyns (Pol). Volksliederen (F. V. Es)	88
Keyser (Dr. P. De). Rhetoricale Toelichting bij het Hooi en den Hooiwagen (met aanhangsel) (F. V. Es)	118
Grauls (Dr. J.) Ter verklaring van Bosch en Bruegel (F. V. Es)	118
Defraeye (Leon). Rouw- en Feestkransen (F. V. Es)	118
Ladrière (René). Gentsche locale Geschiedenis. Lodewijk Roelandt en François Laurent (F. V. Es)	146
Vigoureux (Gustaaf). Vlaamsche Folklore-vertellingen (F. V. Es)	146
Overdiep (Dr. G. S.) De Volkstaal van Katwijk a/Zee (F. V. Es)	146-147

	Bladz.
Defraye (Leon). Spreuken, Gezegden, Rijmpjes en Liedjes;	
Idem. — Heemkundige Sprokkelingen (F. V. Es)	147
De Meyer (Maurits). Vlaamsche Sprookjesthema's in het Licht der Romaansche en Germaansche Kultuurstreamingen (P. De Keyser)	195-196
Schijndel (B. W. van). Hoogstraten's Oude Huizen en Families. I. (F. V. Es)	233
IN MEMORIAM.	
Emiel Andelhof (1872-1942)	53-54
Em.-Jozef Van Balberghe	88
Pieter-Jozef Cornelissen (1866-1942) (F. V. Es)	119-120
Desideer Goethals (L. V.)	196
PERSONALIA.	
Huwelijk van Mej. D. Trefois met den heer E. Meyers	88
Lodewijk Scheltjens tachtig jaar!	110
Lod. Lievevrouw-Coopman tachtig jaar!	147
Overlijden van Mevr. J. Mahy-Caluwaert	194
VARIA.	
Oostvlaamsche Folkloristische Bibliografie (2 ^o vervolg)	113-117
Oostvlaamsche Folkloristische Bibliografie (3 ^o vervolg)	190-194
Poppenspelen. Oproep	120
Uitverkochte nummers van Oostvl. Zanten	120-234
Prijsvragen 1942	148
Algemeene vergadering (L. Verlodt)	222
Ook ergens in... België	234
Inhoudstafel	235
ILLUSTRATIES.	
Adolf Woedstad als Fonteynist	tegenover 1
Adolf Woedstad als Kruisboogschutter	tegenover 2
Facsimile : Handschrift van de IJzeren Vrouw, historisch drama door Ad. Woedstad	43
Idem	44
De herderstaf	80
Idem	81
Voorzijde van den lamzak	83
Rugzijde van den lamzak	84
Oudste model van kweern	104
17 ^o eeuwsch model van kleinen mostaardkweern	104
18 ^o eeuwsch model van kleinen mostaardkweern op houten gestel	104
Kweern met loodrechten zwingel	106
Kweern met zijdelingschen zwingel en hefboomregeling voor de maal- steenen	107
Kweern met zijdelingschen zwingel voor twee personen	108
Losse graanbak	108
Karel Waeri	tegenover 131
Versierde hangel met ketelhaak. Wafelijzer en hangelijzer	142
Koningsbrieven :	
De Zot. Brief 1	152
id. Brief 3, Brief 5	153
id. Brief 6	154
id. Brief 14	155
id. Brief 16, Brief 18, Brief 19	156
Dekstoeltje, dekpaard, dekleer	185
Haakstoel	185
Hengelhaak, naald of priem, schoppriem, twijgijzer	186
Houten haak, stuwhaak, trekmes, hazinghaak	187
Dekspaan, dekplankje, platberd of drijfhout, scheermes, dekhamer met bijtje	187